

MEDIEREA ÎN FAZA URMĂRIIRII PENALE ȘI ÎN FAZA JUDECĂȚII ÎN MATERIE PENALĂ

Vasilica-Leontina TUDOR,
mediator, doctorandă

SUMMARY

The Law of Mediation offer a particular attention to promoting the understanding, the communication and the resolving issues of conflict which can be resolved by the parties both the in the prosecution stage and in the during trial, focusing on resolving the conflicts criminal and civil. In this regard, were created the legal instruments, like mediation, which can be considered a kind of the preventive diplomacy's mechanism and solutive, allows direct operational involvement of the mediator in a conflict existing between the two parties to the dispute, but only at certain times of the criminal proceedings and criminal investigations.

Keywords: law, mediation, conflict, litigation, criminal case, civil case, arbitration, resolution, criminal Code, Code of criminal procedure

REZUMAT

Legea cu privire la mediere acordă o atenție particulară promovării înțelegerii, comunicării și rezolvării aspectelor conflictelor care pot fi rezolvate de către părți atât în faza urmăririi penale, cât și în faza judecătii, axându-se pe soluționarea conflictelor de natură penală și civilă. În acest sens, au fost create instrumente legale, ca medierea, care poate fi considerată un gen al mecanismelor de diplomatie preventivă și solutivă, permite implicarea directă și operativă a mediatorului în situația de conflict existentă între cele două părți aflate în litigiu, dar numai în anumite momente ale procesului penal și ale cercetării penale.

Cuvinte-cheie: lege, mediere, conflict, litigiu, cauză penală, cauză civilă, arbitraj, soluționare, Cod penal, Cod de procedură penală

Introducere. Medierea oferă persoanelor litigante, aflate în conflict sau într-o dispută de natură penală, alternativa soluționării acestora, chiar și atunci când s-a declanșat urmărirea penală sau procesul penal, indiferent de faza acestuia, ca o nouă alternativă de soluționare a unor litigii, cauze penale minore etc.

După cum am subliniat și cu alte prilejuri [1, p. 2280], procedura de mediere reprezintă un procedeu democratic, poziționat în dimensiunea extrajudiciară, fiind o procedură participativă în cadrul căreia părțile aflate în conflict își pot rezolva – într-un timp, evident, mai scurt – situația conflictuală prin participarea la ședințele de mediere, realizându-se o poziționare a părților în calitate de părți direct implicate în situația de conflict, fiecare persoană participantă având posibilitatea să-și expună propriile probleme în cadrul etapelor de dezbateri și să le înțeleagă și pe cele ale părții adverse, pentru a putea alege soluțiile pe care fiecare parte înțelege să le accepte și să stingă conflictul.

Ca atare, medierea extrajudiciară reprezintă acțiunea care se desfășoară în afara procedurii juridice, între părțile aflate în conflict. Medierea judiciară are loc atunci când există deja un proces judiciar cu privire la conflict, ea având loc „concomitent cu desfășurarea unui proces, judiciar sau arbitral, cu privire la același conflict” [2].

Ne-am propus a găsi căile optime, de natură judiciară sau extrajudiciară, de soluționare a unor litigii, cauze etc. cu un pericol social redus, subiect puțin studiat de doctrina juridică a României și a Republicii Moldova, dar și a altor state cu expertiză în domeniu.

Scopul articolului a fost analiza dispozițiilor legale ce reglementează medierea, în vederea determinării rolului important al medierii și a limitelor ce trebuie respectate la aplicarea acesteia într-un stat de drept. Totodată, acest studiu își propune înțelegerea beneficiilor medierii în cadrul unui proces structurat conform cu cerințele timpului și necesitățile sociologice și juridice. O atenție deosebită este acordată medierii

pe latura penală, ceea ce implică atât aspecte de ordin penal, cât și aspecte de ordin civil, fapte ce necesită a fi luate în considerație atunci când există posibilitatea aplicării procedurii medierii. În principal, am făcut o succintă analiză a dispozițiilor legale de aplicare a medierii și a structurii sale, configurate de Codul penal și Codul de procedură penală. Am evidențiat și cele mai elocvente prevederi legale care prezintă importanță pentru aplicarea medierii în prezent, în condițiile noilor coduri. În final, am analizat cadrul legal procesual-penal privind medierea în Republica Moldova.

Cercetările efectuate sînt dedicate în întregime realizării medierii în cadrul laturii penale. Misiunile pacificatoare ale medierii au fost create drept mecanisme care să permită implicarea directă și operativă a mediatorului între părțile implicate în conflict. Acestea au ca scop să contribuie, pe cât este posibil, la înlăturarea cauzelor care pot produce crizele sau conflictele continuate, indiferent de natura mobilului ce a declanșat realizarea

lor (politice, etnice, religioase, sociale etc.).

Soluționarea pe cale pașnică a conflictelor în lume prezintă o continuă aspirație a civilizației umane, dar și o activitate specifică desfășurată de către mediatori în vederea asigurării și menținerii bunei înțelegeri între părțile aflate în conflict. Atunci când există un conflict, medierea acționează prin mijloacele specifice dreptului civil și/sau penal. Însă, indiferent de gradul de implicare a societății și a instituțiilor juridice, atât timp cât părțile aflate în conflict se vor eschiva de la stabilizarea situației de criză, iar confruntarea continuă, fără a tinde spre soluționarea disputei prin măsuri eficiente și concrete de rezolvare a conflictului prin căi juridice și de alternativă, va fi imposibilă reglementarea definitivă a conflictului iscat într-un timp relativ scurt și care să dea satisfacție părții vătămate în măsura în care poate echivala cu o corectă înțelegere din partea ambelor părți a dimensiunii cauzelor și efectelor infracțiunii. Doar atunci când societatea va înțelege aspectele pozitive ale folosirii mecanismelor medierii și vor dori să conștientizeze faptul că numai conviețuirea în condiții amiabile și stabile este soluția optimă, va fi o reală instaurare a înțelegerii dintre părți, prin utilizarea acordurilor de mediere.

Materiale utilizate și metode aplicate. Principalele metode aplicate sînt analiza, sinteza, comparația, investigația științifică etc. Studiul științific a fost elaborat utilizînd metoda cercetării prin investigație științifică asupra unor materiale privind deciziile ale Curții Constituționale a României referitoare la unele dosare care au cuprins și medierea, analiza actelor normative naționale și internaționale ce reglementează medierea, precum și metoda comparativă.

Pentru realizarea scopului propus, a fost selectat materialul doctrinar teoretic și normativ privind

medierea prin prisma Codului penal și a Codului de procedură penală, analizînd exemple de practică concretă dezvoltată de mediatori în cadrul proceselor aflate pe rol. Aceste elemente fundamentale reies, în principal, din însăși metoda analitică a comparației, folosită atât de precursorii dreptului comparat, cât și de juriștii fiecărui sistem juridic ca modalitate de identificare a asemănarilor și deosebiriilor existente între caracterele aplicării Legii cu privire la mediere.

Rezultate obținute și discuții. Rezultatele obținute în faza de cercetare, de urmărire penală etc. au justificat, într-o mare măsură, necesitatea efectuării unei analize obiective și concrete asupra modalităților de organizare și desfășurare a medierii în cadrul conflictului de natură penală. Potrivit opiniilor unor autori, „apărarea valorilor sociale nu se realizează doar prin mijloace juridice, ci și prin mijloace extrajuridice (...), respectiv prin intermediul normelor juridice extrapenale (...)” [4].

Potrivit aceluiași autori, „legea penală incriminează, iar legea procesual penală constată la timp și trage la răspundere numai pentru acele fapte și, respectiv, acele persoane, considerate că aduc atingere sau pun în pericol valorile sociale ale grupului social, fie ele cu o valoare socială mai mare (...), sau valori de mai mică importanță socială (...)” [4].

Pentru delimitarea naturii legilor, se cere a-l cita pe Platon, care aduce unele explicații cu privire la legi: „Printre legi sînt unele făcute pentru oamenii buni și n-au alt scop decît să-i învețe arta de a trăi în unire și pace cu concetățenii lor; altele sînt menite pentru oamenii răi, pe care o educație bună n-a reușit să-i îndrepte, înzestrați cu o fire bătoasă și neînmuiați prin niciun mijloc, spre a-i împiedica să se dedea la toată răutatea. Legile următoare sînt pentru aceștia din urmă; ei sînt oarecum autorii lor,

căci numai silit de faptele lor le legiferează legiuitorul și urează să nu fie nevoie a se sluji vreodată de ele” [5, p. 289-290].

H. Grotius, încercînd să dea o definiție dreptului în general, a notat că „prin *drept* înțeleg acel drept desemnat astfel în mod strict și care înseamnă facultatea de a acționa numai în folosul societății” [3].

După cum sublinia Platon, cu privire la mediere există o dihotomie între aplicarea justiției intrajudiciare sau a celei extrajudiciare: „totuși dacă vreunul dintre noi, în căutarea după adevăr și perfecție, găsește ceva de criticat în legile noastre, să nu ne simțim jigniți, ci să primim critica cu blîndețe” [5, p. 51].

Concepută ca un instrument relativ nou de rezolvare a conflictelor, medierea a fost promovată la inițiativa europeană, fiind deosebit de benefică în cadrul procedurilor penale. Se știe că, în cadrul procedurilor penale, diferitele și multiplele spețe trebuiesc rezolvate într-un ritm alert, dorindu-se ca perioada de rezolvare a dosarelor să fie într-un timp foarte scurt, conform cerințelor de accelerare a rezolvării dosarelor. Însă, spre deosebire de latura civilă, latura penală trebuie cercetată cu foarte mare atenție, amănunțele trebuie să fie analizate, procedurile trebuie urmate întocmai, spre a soluționa în mod calitativ dosarele penale, nu doar în număr cantitativ. Graba de a rezolva dosarele și de a da soluții poate fi uneori în detrimentul adevărului, fiind aplicate decizii sau sentințe eronate (a se vedea sentința penală nr. 17 din 18.05.1993 privindu-l pe Ilie Marcel Țundrea, condamnat la 25 de ani închisoare pentru un viol și crimă, cînd după executarea a 22 de ani de detenție s-a stabilit că nu el era cel vinovat).

Or, celeritatea cerută în rezolvarea dosarelor se realizează în detrimentul calității actului de cercetare penală, presiunea exercitată asupra personalului din cadrul urmăririi

penale, și chiar al realizării actului de judecată, cel mai adesea nu admite o bună și dreaptă înțelegere a unor cazuri; magistrații, procurorul și judecătorul au nevoie de un timp rezonabil pentru a putea găsi și aplica cele mai bune soluții.

Degrevarea instanțelor de judecată de anumite infracțiuni cu un grad redus de pericolozitate și de un grad relativ ridicat de pericolozitate poate da instanțelor acel spațiu de analiză în care să poată rezolva dosarele fără a face erori de analiză și de interpretare. Medierea este exact mâna de ajutor întinsă justiției de către legiuitor, pentru degrevarea sălilor de judecată de cazurile care pot avea ca rezultat rezolvarea pe cale amiabilă a conflictului.

Medierea este o necesitate și în cazul în care există cauze civile ce se judecă în penal, tocmai pentru a lăsa latura penală să își continue pe îndelete cercetarea sau judecarea. Rezolvarea cauzei civile ajută ca partea vătămată să poată stabili cu inculpatul mărimea despăgubirilor care pot să acopere pagubele materiale, morale, traumele fizice sau psihice suferite de victimă.

Aristotel punctează faptul că „pretutindeni, cel mai de încredere este arbitrul, iar arbitrul reprezintă o medietate” [6, p. 247].

În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plîngerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală, iar participarea este benevolă, părțile și subiecții procesuali nu pot fi constrinși să accepte procedura medierii [7, art. 67].

În situația în care procedura de mediere se desfășoară înaintea începerii procesului penal și aceasta se încheie prin soluționarea conflictului și încheierea unei înțelegeri, potrivit art. 56 alin. (1) lit. a), prin derogare de la dispozițiile art. 157 alin. (3) din Codul penal, fapta nu va atrage răspunderea penală

pentru făptuitorul cu privire la care conflictul s-a încheiat prin mediere, iar termenul prevăzut de lege pentru introducerea plîngerii prealabile se suspendă pe durata desfășurării medierii, astfel încît, dacă părțile aflate în conflict nu au încheiat o înțelegere, potrivit art. 56 alin. (1) lit. a), persoana vătămată poate introduce plîngerea prealabilă în același termen, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de mediere, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare [7, art. 69].

În situația în care medierea cu privire la latura penală a cauzei se desfășoară după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata se poate suspenda, în temeiul prezentării de către părți a contractului de mediere, iar suspendarea durează pînă cînd procedura medierii se încheie prin încheierea unei înțelegeri între părți în urma soluționării conflictului, prin constatarea de către mediator a eșuării medierii, prin depunerea contractului de mediere de către una dintre părți, nedepășindu-se durata de 3 luni de la data la care a fost dispusă. Procesul penal se reia din oficiu, imediat după primirea procesului-verbal prin care se constată că nu s-a încheiat o înțelegere între părți în urma soluționării conflictului. Pentru soluționarea acțiunii penale ori a acțiunii civile în baza acordului încheiat ca rezultat al medierii, mediatorul este obligat să transmită organului judiciar acordul de mediere și procesul-verbal de încheiere a medierii în original și în format electronic, dacă părțile au ajuns la o înțelegere, sau doar procesul-verbal de încheiere a medierii în situațiile în care mediatorul constată eșuarea medierii sau dacă una dintre părți a depus contractul de mediere.

Mediatorul, potrivit art. 37 din Legea nr. 192 din 16 mai 2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, nu poate fi audiat ca martor în legătură cu faptele sau

cu actele de care a luat cunoștință în cadrul procedurii de mediere. Teza a doua a alin. (1) din art. 37 face precizarea că în cauzele penale mediatorul poate fi audiat ca martor numai în cazul în care are dezlegarea prealabilă, expresă și scrisă a părților și, dacă este cazul, a celorlalte persoane interesate.

În reglementarea Legii nr. 192 din 16 mai 2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, prin art. 49 se stabilește că termenul de prescripție a dreptului la acțiune pentru dreptul litigios supus medierii se suspendă începînd cu data semnării contractului de mediere, pînă la închiderea procedurii de mediere, chiar dacă se ajunge sau nu la un consens.

Un aspect demn de reținut este faptul că în art. 60² alin. (2) se face precizarea că acceptarea participării sau participarea la ședința de informare **nu constituie o recunoaștere a dreptului ce ar face obiectul litigiului și nu întrerupe cursul prescripției.**

Medierea este o condiție de oprire a exercitării acțiunii penale, conform Codului de procedură penală român, care, în art. 16 alin. (1) lit. a-j, precizează următoarele: „(1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar cînd a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă: **g) a fost retrasă plîngerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii**” [8, art. 16 alin. (1) lit. g)].

Cu privire la taxa de timbru judiciar, în art. 20 alin. (8) CPP al României se prevede că: „Acțiunea civilă care are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului și părții responsabile civilmente, exercitată la instanța penală sau la instanța civilă, este scutită de taxă de timbru”, ceea ce face ca procedura penală să fie mai agreată de o mare parte a persoanelor care do-

resc să își rezolve prin procedura penală, situații care au atît o latură penală, cît și pretenții civile [8, art. 20 alin. (8)].

Există o opțiune pe care legiuitorul a stabilit-o cu privire la pretențiile civile din cadrul procesului penal, în care inculpatul poate recunoaște, în tot sau în parte, pretențiile părții civile în cadrul unui acord de mediere, instanța obligînd inculpatul la despăgubiri în măsura recunoașterii, iar pentru restul pretențiilor civile care nu au fost recunoscute de inculpat, se vor administra probe necesare pentru acuzare, respectiv pentru apărare [8, art. 23 alin. (1)-(3)].

În ceea ce privește medierea pe latura penală a cauzei, Codul de procedură penală român prevede, în art. 16 alin. (1) lit. g), faptul că acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar cînd a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată, dacă a fost retrasă plîngerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii.

Legiuitorul român a avut în vedere și exercitarea acțiunii civile în cadrul procesului penal, prin art. 19, astfel că obiectul acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal îl constituie tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale și se soluționează în cadrul procesului penal, dacă prin aceasta nu se depășește durata rezonabilă a procesului. În acest sens, acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului și, după caz, a părții responsabile civilmente, iar repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile.

În cursul procesului penal cu privire la pretențiile civile, conform

art. 23 alin. (1) din CPP român, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere, potrivit legii.

În caz de încetare a procesului penal, cheltuielile judiciare avansate de stat sînt suportate, după cum se precizează în art. 275 alin. (1) pct. 2 lit. c, de către partea prevăzută în acordul de mediere, în cazul în care a intervenit medierea penală.

Tot în sensul înțelegerii părților cu privire la cheltuieli, în CPP român, prin art. 276 alin. (3), se face precizarea că în caz de renunțare la pretențiile civile, precum și în caz de tranzacție, mediere ori recunoaștere a pretențiilor civile, instanța dispune asupra cheltuielilor conform înțelegerii părților.

Un aspect al medierii penale este faptul că, în perioada urmăririi penale, suspendarea urmăririi penale se realizează astfel cum se stipulează art. 312 alin. (3) CPP: „Suspendarea urmăririi penale se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii”.

Art. 367 alin. (3) arată că suspendarea judecării se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii.

Totuși, în art. 313 alin. (1)-(4) CPP român se prevăd următoarele proceduri: ordonanța de suspendare a urmăririi penale se comunică părților și subiecților procesuali principali, care trebuie să cunoască orice aspect al procedurilor penale în ceea ce îl privesc; după suspendarea urmăririi penale, procurorul restituie dosarul cauzei organului de cercetare penală ori poate dispune preluarea sa, continuîndu-se îndeplinirea tuturor acțiunilor de cercetare necesare și îndeplinirea actelor de cercetare. Cu toate acestea, în timpul cît urmărirea este suspendată, organele de urmărire penală continuă să efectueze toate actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de situația suspectului sau inculpatului, cu respectarea dreptului la apărare al părților sau

subiecților procesuali. La reluarea urmăririi penale, actele efectuate în timpul suspendării pot fi refăcute, dacă este posibil, la cererea suspectului sau inculpatului. Obligația organului de urmărire penală este să verifice periodic, dar nu mai tîrziu de 3 luni de la data dispunerii suspendării, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea urmăririi penale.

Pînă la emiterea deciziei Curții Constituționale a României, privind din perspectiva clasării și a renunțării la acțiunea penală, art. 318 alin. (1)-(7) din Codul de procedură penală român preciza următoarele:

„(1) - În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, procurorul poate renunța la urmărirea penală cînd, în raport cu conținutul faptei, cu modul și mijloacele de săvîrșire, cu scopul urmărit și cu împrejurările concrete de săvîrșire, cu urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvîrșirea infracțiunii, constată că nu există un interes public în urmărirea acesteia.

(2) - Cînd autorul faptei este cunoscut, la aprecierea interesului public sînt avute în vedere și persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvîrșirii infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.

(3) - Procurorul poate dispune, după consultarea suspectului sau a inculpatului, ca acesta să îndeplinească una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a. să înlătore consecințele faptei penale sau să repare paguba produsă ori să convină cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia;

b. să ceară public scuze persoanei vătămate;

c. să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă;

d. să frecventeze un program de consiliere.

(4) - În cazul în care procurorul dispune ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească obligațiile prevăzute la alin. (3), stabilește prin ordonanță termenul pînă la care acestea urmează a fi îndeplinite, care nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă și care curge de la comunicarea ordonanței.

(5) - Ordonanța de renunțare la urmărirea cuprinde, după caz, mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), precum și dispoziții privind măsurile dispuse conform alin. (3) din prezentul articol și art. 315 alin. (2)-(4), termenul pînă la care trebuie îndeplinite obligațiile prevăzute la alin. (3) din prezentul articol și sancțiunea nedepunerii dovezilor la procuror, precum și cheltuielile judiciare.

(6) - În cazul neîndeplinirii cu rea-credință a obligațiilor în termenul prevăzut la alin. (4), procurorul revocă ordonanța. Sarcina de a face dovada îndeplinirii obligațiilor sau prezentarea motivelor de neîndeplinire a acestora revine suspectului ori inculpatului. O nouă renunțare la urmărirea penală în aceeași cauză nu mai este posibilă.

(7) - Ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală se comunică în copie persoanei care a făcut sesizarea, suspectului, inculpatului sau, după caz, altor persoane interesate”.

Ca atare, toate acestea rezultînd din recomandarea legiuitorului, înseamnă că suspendarea funcționează atît în perioada urmării penale, cît și pe timpul judecării, în condițiile încheierii unui acord de mediere, însă procesul penal se reia din oficiu de îndată ce inculpatul poate participa la judecată sau la încheierea procedurii de mediere, potrivit legii, așa cum precizează articolul 367 alin. (6) CPP, instanța de judecată avînd obligația să verifice periodic, dar

nu mai tîrziu de 3 luni, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea judecării.

Art. 318 din CPP român precizează faptul că una dintre măsurile pe care le poate dispune procurorul, după consultarea suspectului sau a inculpatului, este aceea ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească obligațiile prevăzute la alin. (3), stabilind prin ordonanță termenul pînă la care acestea urma a fi îndeplinite, care nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă și care curge de la comunicarea ordonanței. Decizia Curții Constituționale Române nr. 23 din 20 ianuarie 2016, publicată în Monitorul Oficial Român nr. 240 din 31.03.2016, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 318 din Codul de procedură penală, constată că dispozițiile art. 318 din Codul de procedură penală sînt neconstituționale [9].

În acest context, procedura reluării urmării penale are loc în conformitate cu art. 334, astfel:

(1) - Urmărirea penală este reluată atunci cînd judecătorul de cameră preliminară a dispus restituirea cauzei la parchet în temeiul art. 346 alin. (3) lit. b);

(2) - În cazul în care hotărîrea se întemeiază pe dispozițiile art. 346 alin. (3) lit. a), reluarea se dispune de către conducătorul parchetului ori procurorul ierarhic superior prevăzut de lege, numai atunci cînd constată că pentru remedierea neregularității este necesară efectuarea unor acte de urmărire penală. Prin ordonanța de reluare a urmării penale se vor menționa și actele ce urmează a fi efectuate.

(3) - În cazurile de restituire prevăzute la alin. (1) și (2), procurorul efectuează urmărirea penală ori, după caz, trimite cauza la organul de cercetare, dispunînd prin ordonanță actele de urmărire penală ce urmează a fi efectuate.

În cadrul procedurii de judeca-

tă, art. 367 alin. (2)-(7) și (9) CPP precizează că:

„(2) - Dacă sînt mai mulți inculpați, iar temeiul suspendării privește numai pe unul dintre ei și disjungerea nu este posibilă, se dispune suspendarea întregii cauze.

(3) - Suspendarea judecării se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii.

(4) - Încheierea dată în primă instanță prin care s-a dispus suspendarea cauzei poate fi atacată separat cu contestație la instanța ierarhic superioară în termen de 24 de ore de la pronunțare, pentru procuror, părțile și persoana vătămată prezente, și de la comunicare, pentru părțile sau persoana vătămată care lipsesc.

Contestația se depune la instanța care a pronunțat încheierea atacată și se înaintează, împreună cu dosarul cauzei, instanței ierarhic superioare, în termen de 48 de ore de la înregistrare.

(5) - Contestația nu suspendă executarea și se judecă în termen de 3 zile de la primirea dosarului.

(6) - Procesul penal se reia din oficiu de îndată ce inculpatul poate participa la judecată sau la încheierea procedurii de mediere, potrivit legii.

(7) - Instanța de judecată este obligată să verifice periodic, dar nu mai tîrziu de 3 luni, dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea judecării.

(9) - Ridicarea unei excepții de neconstituționalitate nu suspendă judecarea cauzei” [8, art. 367].

În cazul în care în cursul procesului penal, cu privire la pretențiile civile, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere, potrivit legii, procurorul înaintează instanței acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de tranzacție sau de acordul de mediere [8, art. 483 alin. (3)].

Prin art. 486 alin. (1) din Codul de procedură penală, legislatorul

român dispune că în situația în care există un acord de recunoaștere a vinovăției, admisă de instanță, iar părțile aflate în conflict vor încheia un acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța va lua act de acest acord de mediere. Dar în situația în care părțile aflate în conflict nu au încheiat un acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă, hotărîrea de admitere a acordului de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile, lăsînd nerezolvată acțiunea civilă în secțiunea penală, urmînd ca aceasta să își continue cursul într-un proces civil care să rezolve mărirea prejudiciului care a avut loc prin săvîrșirea faptei. Astfel, textul articolului 486 CPP face precizarea următoare, pe care o considerăm foarte importantă:

„(1) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință.

(2) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această situație, hotărîrea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile” [8, art. 486 alin. (1) și (2)].

Instanța se pronunță prin aceeași hotărîre atît asupra acțiunii penale, cît și asupra acțiunii civile, potrivit art. 25 alin. (1), iar în alin. (5) se precizează că în caz de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal, în baza art. 16 alin. (1) lit. g): Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar cînd a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă: g. a fost retrasă plîngerea prealabilă, în cazul in-

fracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii) precum și în cazul prevăzut de art. 486 alin. (2) (art. 486 alin. (2). În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această situație, hotărîrea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile) cu privire la încheierea unui acord de mediere, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă.

În concordanță cu procedurile speciale prin Titlul 4 din CPP, cu privire la acordul de recunoaștere a vinovăției, art. 483 alin. (1)-(3) prevede următoarele proceduri:

„(1) - După încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, procurorul sesizează instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond și trimite acesteia acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de dosarul de urmărire penală.

(2) - În situația în care se încheie acordul numai cu privire la unele dintre fapte sau numai cu privire la unii dintre inculpați, iar pentru celelalte fapte sau inculpați se dispune trimiterea în judecată, sesizarea instanței se face separat. Procurorul înaintează instanței numai actele de urmărire penală care se referă la faptele și persoanele care au făcut obiectul acordului de recunoaștere a vinovăției.

(3) - În cazul în care sînt incidente dispozițiile art. 23 alin. (1), procurorul înaintează instanței acordul de recunoaștere a vinovăției însoțit de tranzacție sau de **acordul de mediere**” [8, art. 483].

Art. 486 alin. (1) și (2) din CPP acordă o atenție aparte procedurii de recunoaștere a vinovăției:

„(1) - În cazul în care instanța

admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau **acord de mediere** cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință.

(2) - În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau **acord de mediere** cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă. În această situație, hotărîrea prin care s-a admis acordul de recunoaștere a vinovăției nu are autoritate de lucru judecat asupra întinderii prejudiciului în fața instanței civile”.

În Codul de procedură penală al Republicii Moldova, medierea este cuprinsă în cadrul articolului 344¹ cu privire la soluționarea cauzei în procedura medierii ori împăcării părților. În funcție de gravitatea faptei, în cazul învinuirii persoanei în săvîrșirea unei infracțiuni ușoare ori mai puțin grave, iar în cazul minorilor – și a unei infracțiuni grave prevăzute la cap. II-VI din Codul penal al Republicii Moldova, precum și în cazurile prevăzute la art. 276 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, instanța de judecată, pînă la punerea pe rol a cauzei, în termen de cel mult 3 zile de la data repartizării cauzei, la solicitarea părților, „adoaptă o încheiere dată de către instanța de judecată, prin care dispune efectuarea **procedurii medierii** ori a împăcării părților, va cuprinde date de către cine a fost adoptată, date despre persoana învinuită și esența învinuirii, indicația de a întreprinde măsuri de soluționare a cauzei în procedura medierii ori împăcării părților, numele mediatorului care va efectua procedura de mediere, stabilind un nou termen rezonabil pentru mediere. Încheierea instanței de judecată prin care se dispune efectuarea procedurii medierii se transmite mediatorului, persoanei învinuite, părții vătămate, procurorului și apărătorului, iar mediatorul acționează imediat la realizarea și

efectuarea procedurii de mediere, iar dacă părțile s-au conciliat, întocmește un contract de mediere, care este semnat de către părți și care este prezentat instanței de judecată în procedura căreia se află cauza penală. În cazul în care concilierea părților nu a avut loc, mediatorul întocmește un aviz motivat, pe care îl prezintă instanței de judecată” [10].

Legea organică nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova, publicată în Monitorul Oficial nr. 224-233, art. 445 și intrată în vigoare la data de 21.08.2015, cuprinde în secțiunea a 2-a precizări cu privire la medierea în cauzele penale și contravenționale, prin articolele 35-38.

Astfel, legea arată că procesul de mediere în cauzele penale și contravenționale este reglementat de legea organică a medierii, de Codul penal, de Codul de procedură penală și de Codul contravențional, părți la medierea în cauzele penale și contravenționale fiind victima și făptuitorul. Este foarte importantă precizarea că procesul de mediere nu substituie procesul penal sau cel contravențional, iar faptul că părțile participă la mediere nu poate servi ca dovadă a recunoașterii vinovăției.

În vederea realizării în bune condiții a procedurii medierii, organul de urmărire penală sau instanța de judecată trebuie să informeze mediatorul, înainte de începerea procesului de mediere, despre elementele semnificative ale cazului conform normelor Codului de procedură penală și Codului contravențional, ceea ce face ca mediatorul să răspundă, în condițiile legii, pentru divulgarea informației puse la dispoziția lui în etapa de urmărire penală sau de judecare a cauzei penale ori de judecare a cauzei contravenționale.

Tranzacția în cauzele penale și contravenționale se întocmește în condițiile Codului de procedură

penală sau ale Codului contravențional și se anexează la procesul-verbal întocmit de mediator, nesemnarea tranzacției în cauzele penale sau contravenționale nu poate prejudicia situația părților.

La încetarea procesului de mediere, mediatorul trebuie să prezinte organului de urmărire penală sau instanței de judecată procesul-verbal în care a fost consemnat temeiul încetării procesului de mediere.

În Republica Moldova, medierea este garantată de stat, astfel încât, în cadrul procesului de mediere, o parte sau ambele părți au dreptul de a beneficia de serviciile garantate de stat ale unui mediator în modul prevăzut de lege.

Motivarea părților pentru recurgerea la soluționarea litigiului prin mediere este încurajată de susținerea medierii de către stat, astfel încât părțile care recurg la mediere sînt scutite de achitarea taxei de stat pentru confirmarea sau îvestirea cu formulă executorie a tranzacției. În situația în care, pînă la depunerea cererii de chemare în judecată, părțile au participat la procesul de mediere, dar procesul de mediere a încetat fără încheierea tranzacției, atunci, la depunerea cererii de chemare în judecată, taxa de stat se reduce cu 25%. O altă facilitate este faptul că părțile ce recurg la mediere după depunerea cererii de chemare în judecată beneficiază de următoarele facilități: eșalonarea achitării taxei de stat; în cazul finalizării procesului de mediere prin tranzacția asupra tuturor pretențiilor, taxa de stat se restituie în proporție de: 100% – pentru împăcarea în instanța de fond; 75% – pentru împăcarea în instanța de apel; 50% – pentru împăcarea în instanța de recurs;

O altă facilitate oferită de stat este aceea că, în cazul finalizării procesului de mediere cu împăcarea parțială a părților asupra pretențiilor patrimoniale, taxa de stat se reduce și se restituie proporțional valorii pretenției soluționate prin

împăcare, iar cererea privind confirmarea tranzacției se examinează în regim de urgență, în cel mult 15 zile lucrătoare de la data depunerii acesteia. Părțile beneficiază de facilitățile prevăzute în dispozițiile legale, respectiv, în modul stabilit de Legea taxei de stat nr. 1216-XII din 3 decembrie 1992 și Codul de procedură civilă [11].

Legea nr. 297 din 24.02.1999 cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție stabilește bazele juridice ale acordării asistenței garantate de stat și ale susținerii persoanelor eliberate din locurile de detenție în adaptarea lor socială, face precizarea că: „protecția socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție în procesul plasării în cîmpul muncii, (1) în scopul asigurării, în conformitate cu legislația, a protecției sociale persoanelor eliberate din locurile de detenție care întîmpină dificultăți la plasarea în cîmpul muncii, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă contribuie la: a) asigurarea lor cu informație veridică despre locurile de muncă (posturile) vacante și alegerea unui loc de muncă corespunzător; b) înregistrarea lor la agenția pentru ocuparea forței de muncă; c) asigurarea posibilităților de pregătire profesională, de reciclare și de perfecționare profesională în conformitate cu cerințele pieței forței de muncă; d) antrenarea lor la lucrările publice remunerate; e) asigurarea protecției sociale în caz de șomaj. (2) Persoanele specificate la alin. (1) au dreptul să obțină, în mod gratuit, de la agențiile pentru ocuparea forței de muncă informații, consultații și mediere [12, art. 11].

Concluzii. După cum subliniază și alți autori [13, p. 2331], necesitatea apariției medierii, acceptată ca o modalitate de alternativă de rezolvare a litigiilor, indiferent de natura acestora, a fost și este o modalitate facilă și legală pentru

degrevarea instanțelor de judecată, pentru buna desfășurare cu celeritate a proceselor judiciare.

Medierea se poate realiza în orice domeniu, fiind una dintre procedurile care poate conduce la soluționarea în mod amiabil și facil a conflictelor. Totodată, poate fi folosită în mod alternativ la procedura de judecată în cazul în care infracțiunea prezintă un grad scăzut de pericol social. De asemenea, poate rezolva pretențiile civile ale părții vătămate, procesul penal pufind continua dacă fapta este de o gravitate ridicată, pentru care infractorul trebuie să fie tras la răspundere penală.

Procedura medierii se poate aplica atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată. Medierea desfășurată în cadrul legitim al urmăririi penale sau al judecării penale nu întârzie cu mult desfășurarea procedurilor penale, deoarece se poate întinde pe o perioadă de cel mult trei luni de zile, fapt care nu împiedică organele de cercetare penală să realizeze acțiunile care sînt necesare în cazul respectiv.

Medierea trebuie înțeleasă și acceptată și de către organele judiciare, pentru că nu favorizează infractorul care a comis o infracțiune cu un grad ridicat de gravitate, ci rezolvă situațiile care se cer rezolvate între părțile aflate în conflict, în măsura în care ele doresc să parcurgă procedura medierii.

De *lege ferenda*, propunem ca medierea în România să treacă în subordinea Ministerului Justiției, iar medierea în domeniul penal să fie trecută în subordinea Ministerului Public, Consiliul de Mediere urmînd să-și desfășoare activitatea sub tutela celor două ministere. În acest mod, nimeni nu va mai putea avea obiecții cu privire la eficiența și seriozitatea medierii.

Un aspect demn de remarcă este faptul că, în Republica Moldova, medierea este garantată de stat, ceea ce arată că Republica Moldova a înțeles că aplicarea me-

canismului medierii este benefică atât pentru cetățeni, cât și pentru corpul juridic în perioada modernă, fiind angajată în mod ferm în obținerea unor rezultate de o valoare ridicată ale întregii proceduri civile sau penale, realizîndu-se justiția în același timp cu respectarea tuturor drepturilor omului.

Referințe bibliografice

1. Tudor Vasilica-Leontina, Alecu Gheorghe. Unele considerații privind medierea în materie penală și rolul său în soluționarea conflictelor. În: Revista Română de Criminalistică, nr. 3(105), 2016, vol. XVII, p. 2280-2287, Categoria B+ (Cod 687 CNCSIS), revistă indexată în Bazele de Date Internaționale recunoscute de Panelul 4 – Științe Juridice.
2. Flavius George Păncescu. Legea medierii: comentarii și explicații. Ed. a 3-a, revăzută. București: Editura C.H. Beck, 2014, p. 197-198.
3. Hugo Grotius. Despre dreptul războiului și al păcii. București: Editura Științifică, Imprimeria Poligrafică „13 Decembrie 1918, 1968, p. 606.
4. Gheorghe Alecu, Coralia Alecu. Interdependența causală dintre politica penală și legea penală. Considerații teoretice și juridice despre ordinea constituțională și ordinea de drept. În: „Legea și viața”. Publicație științifico-practică, ISSN 1810-309X, ianuarie 2010, p. 22.
5. Platon. Legile. București: Editura Universul Enciclopedic Gold, 2010.
6. Aristotel. Politica. București: Editura IRI, 2001.
7. Legea nr. 192 din 16 mai 2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator.
8. Codul de Procedură penală al României.
9. https://www.ccr.ro/files/products/Decizie_23_2016.pdf.
10. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, art. 3441 alin. (1)-(4). Publicat la 07.06.2003 în Monitorul Oficial nr. 104-110; art. 447. Data intrării în vigoare: 12.06.2003, vezi și: <http://lex.justice.md/index.ph>

p?action=view&view=doc&lang=1&d=326970.

11. Legea organică nr. 137 din 03.07.2015 cu privire la mediere, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial nr. 224-233, art. 445, intrată în vigoare la data de 21.08.2015.

12. Legea nr. 297 din 24.02.1999 cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. În: Monitorul Oficial nr. 39-41 din 22.04.1999, art. 171, astfel cum a fost modificată prin LP nr. 285 din 22.11.2013, MO nr. 304-310 din 27.12.2013, art. 826; LP nr. 145 din 02.07.10, MO nr. 131-134 din 30.07.2010, art. 457; LP nr. 129-XVI din 23.06.2005, MO nr. 95-97 din 15.07.2005, art. 450, în vigoare de la 01.01.2006.

13. Alecu Gheorghe. Rolul biometriei în probațiunea judiciară și al medierii în soluționarea litigiilor. În: Revista Română de Criminalistică, nr. 4(106) din 2016, vol. XVII, p. 2327-2332, Categoria B+ (Cod 687 CNCSIS), revistă indexată în Bazele de Date Internaționale recunoscute de Panelul 4 – Științe Juridice.

Recenzent:
Gheorghe ALECU,
doctor în drept, conferențiar
universitar